

PRILOG 5.

PROGRAM VLADE REPUBLIKE HRVATSKE O USPOSTAVI POVJERENJA, UBRZANOM POVRATKU I NORMALIZACIJI ŽIVOTA NA RATOM STRADALIM PODRUČJIMA REPUBLIKE HRVATSKE

UVOD

S obzirom na to da je dio srpske manjine u Republici Hrvatskoj sudjelovao u agresiji na Republiku Hrvatsku, te na poticaj i pomoć Srbije i Crne Gore i tzv. Jugoslavenske narodne armije, pokrenuo oružanu pobunu, u njoj sudjelovao ili je podržavao (ili joj se nije suprotstavio i bio njenim taocem) s ciljem otcjepljenja hrvatskih područja od matice zemlje;

Budući da su tijekom agresije i oružane pobune počinjeni brojni zločini, teška kršenja humanitarnog prava i temeljnih sloboda pojedinaca;

Budući da su tijekom rata u javnom i privatnom životu korišteni emotivni i neprimjereni izrazi i pojmovi koji su generalizirali krivnju i pojačavali mržnju i razdor;

Uzimajući u obzir volju građana bivše Socijalističke Republike Hrvatske izraženu na referendumu o budućnosti njihove Republike u okolnostima raspada bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, održanom 19. svibnja 1991.;

Polazeći od Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske koju je Sabor Republike Hrvatske donio dana 25. lipnja 1991. na temelju odluke građana donesene na referendumu i Odluke koju je Sabor Republike Hrvatske donio 8. listopada 1991., kojima je Republika Hrvatska raskinula sve državno-pravne sveze sa Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom te proglasila samostalnost i neovisnost;

S obzirom na to da je najveći dio okupiranih područja koji je bio pod kontrolom pobunjeničkih i drugih agresorskih snaga oslobođen, odnosno da su ratom najviše stradala područja prema rezoluciji Opće skupštine Ujedinjenih naroda 49/43 od 9. prosinca 1994., uspješno reintegrirana u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske te da će okončanjem mandata UNTAES-a, sukladno Temeljnem sporazumu o hrvatskom Podunavlju, preostali dio hrvatskog državnog područja također biti uspješno i za sva vremena reintegriran u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske;

Budući da Republika Hrvatska pripada civilizacijskom krugu i načinu života u kojem su oprost, tolerancija, suživot i jednaka prava svih građana temelj napretka i razvoja;

Utvrđujući da su mnogi građani koji su sudjelovali u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske zatražili i dobili hrvatske dokumente, te su tim činom prihvatili prava i preuzeli obveze koje proizlaze iz hrvatskog državljanstva, uključujući poštivanje i zaštitu teritorijalne cjelovitosti i suverenosti Republike Hrvatske, te da su prihvatili Republiku Hrvatsku kao svoju državu i iskazali želju da se uključe u njezin politički, gospodarski i društveni život i da na taj način pridonesu njezinom boljitku;

Budući da je uspostava povjerenja između svih njenih građana od vitalnog interesa za razvoj Republike Hrvatske kao države i kao uglednog člana međunarodne zajednice država;

Budući da je protuustavno dijeliti sukobljene strane po nacionalnoj pripadnosti, jer takva dioba prejudicira kolektivnu krivnju, a zanemaruje pojedinačnu odgovornost, kao i pozitivnu ulogu koju su u sukobu imali pripadnici različitih nacionalnih grupa;

S obzirom na to da su Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima, Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, završnim aktom Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi, Pariškom poveljom za novu Europu i drugim relevantnim dokumentima OESS-a koji se odnose na prava čovjeka, Konvencijom za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda te Protokolom uz Konvenciju, Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, te Konvencijom o pravima djeteta, u Republici Hrvatskoj stvoreni pravni temelji za provedbu najviših međunarodnih standarda u području prava čovjeka;

Budući da je Republika Hrvatska donijela i primjenjuje Zakon o općem oprost;

Vlada Republike Hrvatske donosi

PROGRAM

uspostave povjerenja, ubrzanog povratka i normalizacije života na ratom stradalim područjima Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske i ovom prigodom ističe da će u odnosu na sve svoje državljane poštivati, štiti i promicati prava čovjeka, nacionalna i druga temeljna prava i druga prava i slobode čovjeka i građanina, vladavinu prava i svih drugih najviših vrednota svog ustavnog kao i međunarodnog pravnog poretka.

Vlada Republike Hrvatske jamči punu slobodu, ravnopravnost i sigurnost svim svojim građanima na cijelom državnom području.

Vlada Republike Hrvatske podupire ravnomjeran razvitak svih područja hrvatske države.

CILJEVI

Ciljevi Programa uspostave povjerenja, ubrzanog povratka te normalizacije života na ratom stradalim područjima Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Program) su sljedeći:

1. stvaranje opće klime tolerancije i sigurnosti;
2. ostvarivanje ravnopravnosti svih građana pred tijelima državne uprave;
3. uspostava povjerenja između svih građana Republike Hrvatske;
4. stvaranje općih društvenih, političkih, sigurnosnih i gospodarskih pretpostavki za normalizaciju života na ratom stradalim područjima Republike Hrvatske;
5. što brži, sigurniji i organiziraniji povratak hrvatskih građana u područja Republike Hrvatske iz kojih su prognani ili izbjegli;

6. uključivanje svih građana Republike Hrvatske u izgradnju demokratskog društva u okviru uspostavljenoga demokratskog sustava;

7. stvaranje političkog okvira za provedbu važećih pravnih normi.

ORGANIZACIJSKA KONCEPCIJA

Vlada Republike Hrvatske osnovat će Nacionalni odbor za praćenje ostvarivanja Programa. Nacionalni odbor donijet će u suradnji s drugim tijelima državne uprave potrebne mjere za ostvarivanje Programa te će podnositi svoja izvješća o provedbi Programa Predsjedniku Republike i Vladi Republike Hrvatske.

Voditelja i članove Nacionalnog odbora imenuje Predsjednik Republike na prijedlog predsjednika Vlade. Voditelj Nacionalnog odbora odredit će koordinate za pojedina područja.

Županije, gradovi i općine uspostaviti će odbore za praćenje provedbe Programa na njihovom području te će imenovati njihove članove. Struktura navedenih odbora bit će jednaka strukturi Nacionalnog odbora. Županijski, gradski i općinski odbori svoja će izvješća o ostvarivanju Programa podnositi Nacionalnom odboru.

PODRUČJA PRIMJENE PROGRAMA

Program će se ostvarivati posebno, ne i isključivo, kroz sljedeća područja: političko, pravno, upravno i područje unutarnjih poslova, gospodarsko, socijalno, kulturno, obrazovno i područje obnove i povratka te medija.

1. Političko područje

Političko područje Programa obuhvaćat će posebno, ne i isključivo:

- obraćanje javnosti najviših državnih dužnosnika, te gradonačelnika i načelnika općina putem državnih i lokalnih sredstava javnog priopćavanja radi objašnjavanja ciljeva, svrhe, potrebe i načina ostvarivanja Programa;
- izjavu predsjednika Vlade da Vlada podupire ravnomjeran razvitak svih područja države, te jamči punu slobodu, ravnopravnost i sigurnost svim svojim građanima na cijelom državnom području;
- pozivanje medija na uporabu izričaja utemeljenog na toleranciji, umjerenosti i suživotu te promicanje tolerancije kao vodećeg načela pri izvješćivanju i izradi programa;
- poziv profesionalnim, vjerskim i drugim udrugama i ustanovama za donošenje vlastitih programa promicanja tolerancije, pomirbe i suživota;
- javno, konkretno i odgovorno razmatranje svih pitanja i teškoća koje se javljaju u provedbi Programa.

2. Pravno područje

Pravno područje Programa obuhvaćat će posebno, ne i isključivo:

- javnu izjavu daljnje opredjeljenosti Vlade Republike Hrvatske na poštivanje najviših međunarodnih standarda u području prava čovjeka;
- dovršenje postupka usklađivanja internog zakonodavstva s preuzetim međunarodno-pravnim obvezama u području ljudskih prava;
- povećanje napora Ministarstva pravosuđa usmjerenih na otklanjanje neobaviještenosti vezanih za primjenu Zakona o općem oprostui te na osiguravanje završetka postupaka pokrenutih protiv pojedinaca protiv kojih nema dovoljno dokaza o počinjenim ratnim zločinima;
- Ministarstvo pravosuđa osigurat će putem pravosudnog sustava suđenje svim pojedincima za koje postoji osnovana sumnja da su počinili ratne zločine tijekom Domovinskog rata, bez obzira na kojoj su se strani borili, i o tome će izvjestiti Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na prostoru bivše SFRJ. U tome smislu osobita je odgovornost na istražnim i pravosudnim organima da utvrde istinu, da donesu odgovarajuće odluke, odnosno presude;
- pripremu programa radi postizanja što šire obaviještenosti o mjestu, ulozi i zadacima Pučkog pravobranitelja Republike Hrvatske u sustavu državne uprave.

3. Upravno područje i područje unutarnjih poslova

Upravno područje i područje unutarnjih poslova Programa obuhvaćat će posebno, ne i isključivo:

- informiranje svih državnih službenika i namještenika o Programu te isticanje potrebe povećanja pozornosti i odgovornosti prema jednakosti svih građana;
- pokretanje stegovnih postupaka protiv svih državnih službenika i namještenika koji ne djeluju sukladno Programu;
- javnu potvrdu Vladine obveze o sastavu policijskih snaga na reintegriranim područjima;
- organiziranje obuke za djelatnike MUP-a o načinu rada u područjima povratka izbjeglica i prognanika;
- Ministarstvo unutarnjih poslova poduzet će opsežne operativne mjere i radnje u svrhu zaprečavanja svih vrsta protuzakonitih radnji i izbjegavanja incidenata;
- upoznavanje s mjerama, te načinom rada u područjima povratka svih policijskih službenika sukladno definiranim ciljevima Programa.

4. Gospodarsko područje

Gospodarsko područje Programa obuhvaćat će posebno sljedeće mjere Vlade Republike Hrvatske i resornih ministarstava:

- osiguranje, sukladno proračunskim mogućnostima, gospodarskog razvitka reintegriranih područja;

- određivanje reintegriranih područja prioritenim područjima u obnovi i razvitku Republike Hrvatske;
- javnu izjavu ministra razvitka i obnove o jednakom pristupu izvorima financiranja obnove svih građana Republike Hrvatske, odnosno nediskriminiranju s obzirom na stranu na kojoj se građanin nalazio tijekom Domovinskog rata;
- organizaciju donatorske konferencije radi prikupljanja međunarodne pomoći i sredstava za obnovu i razvitak reintegriranih područja te provođenje ovoga Programa;
- javnu izjavu ministra rada i socijalne skrbi o nediskriminaciji u zapošljavanju u javnim službama građana Republike Hrvatske;
- provedbu mjera aktivne politike u zapošljavanju te poticati i olakšavati zapošljavanje i samozapošljavanje;
- javnu izjavu predsjednika Vlade da će se sredstva dobivena na ime reparacije i restitucije i sredstva iz sukcesije bivše SFRJ upotrijebiti za obnovu i razvitak područja u kojima je ratna šteta počinjena;
- poduzimanje mjera za izjednačavanje razine gospodarskog razvitka na cijelom državnom području, kako bi se građanima na reintegriranim područjima osigurali jednaki uvjeti života, rada i razvitka;
- osiguranje financiranja proračuna jedinica lokalne samouprave i uprave na ratom stradalim područjima iz sredstava državnog proračuna i uspostavom redovitog poreznog sustava, odnosno donošenjem odluka na lokalnoj razini o prikupljanju zakonom određenih poreznih prihoda kao i komunalnih naknada od obveznika na tim područjima;
- razradu i poduzimanje mjera u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i šumarstva radi što brže i efikasnije obnove poljoprivredne proizvodnje i stočarstva na ratom stradalim područjima (raspolaganje i privođenje proizvodnji državnog i privatnog zemljišta, obnova stočnog fonda i mehanizacije, poticaji i naknade);
- intenziviranje rada na ustroju sustava turističkih zajednica, razrada i provedba mjera subvencije i drugih stimulativnih mjera za organizirani turistički promet na reintegriranim područjima kao i provedba intenzivnog inspekcijskog nadzora u svim ugostiteljskim i turističkim objektima u tim područjima.

5. Socijalno područje

Socijalni problemi građana Republike Hrvatske bitno su određeni golemim ljudskim stradanjima, ratnim razaranjima i prijelaznom fazom razvitka. Različit stupanj područnog razvitka i dosadašnje financiranje razvitka i obnove gotovo isključivo iz domaćih izvora dodatno povećavaju socijalne teškoće. Vlada Republike Hrvatske nastojat će postići socijalni sklad svojih građana, te će u tom kontekstu poduzeti sljedeće mjere:

- na područjima rada i socijalne skrbi, mirovinskog i invalidskog osiguranja i zapošljavanja te zdravstvene zaštite provodit će se sva zakonima Republike Hrvatske utvrđena radna i socijalna prava jednako za sve hrvatske građane;

- ubrzat će se ustrojavanje područnih službi i preuzimanje odgovarajućeg broja zatečenih djelatnika u hrvatske sustave zdravstvenog osiguranja, socijalne skrbi, mirovinskog i invalidskog osiguranja i zapošljavanja i osposobiti djelatnike za obavljanje svojih poslova i zadaća u skladu s hrvatskim propisima;
- obnoviti, te ovisno o potrebama i mogućnostima, uspostaviti i izgraditi nove ustanove socijalne skrbi: centre za socijalnu skrb, domove za djecu i domove za odrasle, centre za pomoć i njegu i dr. na reintegriranim područjima;
- osigurati osnovnu zdravstvenu zaštitu na reintegriranim područjima prema standardima koji vrijede za sve stanovnike hrvatske države;
- u suradnji s humanitarnim organizacijama i OUN nastaviti zajedničko praćenje humanitarnih prilika te poduzimanje, usklađivanje i usmjeravanje humanitarnih akcija na najvažnija pitanja.

6. Mediji

Za promicanje programa uspostave međusobnog povjerenja nužna je suradnja medija. Stoga će Vlada preporučiti da se:

- medijski potiče ravnopravnost svih građana i nužnost suživota, kao jedinog demokratski prihvatljivog modela života;
- medijski promiče korištenje prava građana koja proistječu iz pravnog poretka Republike Hrvatske;
- medijski promiče ozračje snošljivosti, poštivanje ljudskih prava i svih civilizacijskih postignuća glede dijaloga i rješavanja eventualnih ekscenčnih slučajeva.

7. Područje kulture

Vlada Republike Hrvatske i dalje će se zauzimati za:

- jasno i nedvosmisleno poštivanje kulturnog nasljeđa;
- osiguravanje kulturnih aktivnosti svim svojim građanima pojedinačno i grupno;
- osnivanje kulturnih društava radi očuvanja nacionalnog i etničkog identiteta;
- zaštitu spomeničkog blaga i cjelokupne spomeničke baštine.

Ministarstvo kulture će u sklopu svojih nadležnosti razraditi i pratiti ostvarivanje tih mjera i o tome će izvješćivati Nacionalni odbor.

Kao prioritetni kulturni programi na ratom stradalim područjima označeni su: procjena ratne štete na spomenicima kulture, sanacija i obnova spomenika kulture i ustanova kulture, zaštita i restauracija pokretnih spomenika kulture, obnova muzejske djelatnosti, obnova knjižnica i knjižničkog fonda, obnova domova kulture, djelovanje i oživljavanje kulturnih i umjetničkih društava, zaštita, obnova i očuvanje prirodne baštine, te međunarodna suradnja na nekim od tih programa, posebno s UNESCO-om i Vijećem Europe.

8. Obrazovno područje

U provedbi Programa na reintegriranim područjima, Ministarstvo prosvjete i športa će u sklopu svoje nadležnosti, uz svoje redovite aktivnosti, osobito provoditi:

- seminare za učitelje i nastavnike iz svih nastavnih predmeta;
- seminare za ravnatelje, tajnike i računovođe;
- natjecanja, susrete i smotre učenika;
- posebne programe i aktivnosti za darovite učenike;
- glazbena i športska natjecanja učenika;
- programima osnovnih i srednjih škola poticati će se tolerantnost, ravnopravnost i poštivanje ljudskih prava.

Ministarstvo znanosti i tehnologije razmotrit će potrebu i uvjete za osnutak viših ili visokih škola na reintegriranim područjima te razraditi mehanizme dodjele državnih stipendija vrsnijim studentima s tih područja, odnosno studentima koji se žele zaposliti na tim područjima.

9. Područje obnove i povratka

Vlada Republike Hrvatske poduzet će potrebne mjere radi ubrzane reintegracije područja pod privremenom upravom UNTAES-a, uz stvaranje svih pretpostavki u tom području i ostalim područjima Republike Hrvatske za što brži, sigurniji i organiziraniji povratak hrvatskih građana. Povratak prognanika u područje pod privremenom upravom UNTAES-a i hrvatskih građana privremeno smještenih u tom području u ostale dijelove Republike Hrvatske provodit će se kroz mehanizme dogovorene Sporazumom o operativnim postupcima povratka što su ga potpisali Vlada Republike Hrvatske, UNHCR i UNTAES. U područjima povratka nužno je poboljšati funkcioniranje pravnog sustava, osigurati funkcioniranje objekata i uređaja krupne i komunalne infrastrukture te gospodarstva, ubrzati obnovu domova i intenzivno osposobljavati javna i komunalna poduzeća i gospodarske jedinice. Povratnicima će se osigurati obnova ili privremeni smještaj, status povratnika, mogućnost zapošljavanja ili bavljenja poljoprivredom u obiteljskim gazdinstvima i socijalni status u sklopu financijskih mogućnosti Republike Hrvatske.

Posebno se naglašava nužnost financiranja tog procesa i od međunarodnih institucija zaduženih za zbrinjavanje prognanika, izbjeglica i povratnika.

Intenzivirat će se suradnja sa svim općinskim komisijama na područjima povratka, a posebno njihov nadzor, te revizija svih do sada izdanih rješenja o privremenom korištenju određene imovine.

Osigurat će se jača suradnja s ostalim upravnim tijelima, posebno s Ministarstvom unutarnjih poslova, radi bolje organizacije povratka osoba koje su napustile svoje prebivalište i svoju imovinu.

Izradit će se precizni naputak u vezi s primjenom Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, osobito u kontekstu nedavnih odluka Ustavnog suda i skorih izmjena, a s ciljem izbjegavanja nesporazuma u primjeni. Vodit će se računa o upoznavanju primjene Zakona u svakoj općini te ubrzati povratak vlasnika u svoje domove.

Izvršit će se posebni napor u radu s međunarodnim organizacijama, UNTAES-om i UNHCR-om, itd. radi dobivanja materijalne pomoći za obnovu stambenih objekata, odnosno ubrzanja povratka u sva oslobođena područja.

Klasa:

015-05/97-01/01

Urbroj:

5030102-97-40

Zagreb, 2. listopada 1997.

Predsjednik

mr. Zlatko Mateša, v. r.